

Krakkó

Fotó: a szerző

Egyszer volt, hol nem volt egy királynő, akit messze földre adtak feleségül. A királynő az apjától sóbányát kapott nászajándékba, és szeretett volna a sóból új hazájába is magával vinni. A só akkoriban nagy kincsnek számított. A lány a jegygyűrűjét beledobta a sóba, a gyűrű eltűnt, de csodák csodájára a másik országban megkerült. Hatalmas sókészletet találtak alatta. A királynőt Kingának hívták, apja a mi IV. Béla királyunk. Új hazája pedig Lengyelország, ahol a mai napig szentként tisztelik az emlékét.

GÁSPÁR FERENC

író, újságíró

Megtalálják Szent Kinga gyűrűjét a wieliczki sóbányában

Krakkóba igyekszünk, a Felvidéktől nem messzire fekvő városba, észak gyöngyszemébe, a Visztula partjára. Oda, ahol sárkány barangolt hajdan, később magyar királynő-kért lelkesedett a nép. De előbb át kell hajtunk a Felvidéken, a mai Szlovákián. Nem tehetek róla, de a szomszédos országokban, főleg azokban, amelyek a legnagyobb területeket vették el tőlünk, még mindig valamiféle furcsa érzés vesz rajtam erőt. Nem mintha bárki is bántana a magyarságom miatt, de mégis... Ám ez az érzés azonnal megszűnik, ahogy átlépjük a lengyel határt. Polak, Wegier dwa bratan-ki, két jóbarát, mondom magamban megkönnyebbülve.

És szinte azonnal belefutunk egy falusi esküvőbe. Andrzej Wajda, a nemrégiben elhunyt filmrendező-óriás zseniális alkotása, a Menyegző kavalkádja, képei jelennek meg a szemünk előtt, nem véletlenül. Ugyanazok a ruhák, ugyanazok a díszletek. Még a fatemplom is régi, a zenészek úgy ülnek a lovas kocsin, a lovak is úgy dobognak a lábukkal... mintha visszaléptünk volna a múltba, ahol a falusi élet iránti nosztalgia

hit volt a megtartó erőben. Hol van Lengyelország, kérdezi a menyaszszony a filmben, melyet az eggyel korábbi századfordulón élt Wyspianski drámája alapján készített Andrzej Wajda. Hol van, mikor éppen nincsen, mert három ország, három birodalom szabdalta szét és uralta vagy másfél száz esztendőn keresztül. Hol van? Itt van a szívünkben, válaszolja a költő.

Ez a szív pedig – talán nem túlzás ezt állítani – Krakkó. Az ősi Krakkó, a modern, a lüktető város, aztán Kazimierz, a zsidó negyed, a buli-város. Kevés a hely, kevés a szó, hogy mindezt leírjuk. Hiszen, ha belép az ember a középkor legnagyobb föterére, először csak ámul földbe gyökerezett lábbal. Ha a Wawel, a vár felől érkezik, a Grodzka utcán, akkor már elhaladt az egyik legrégebbi templom, a Szent András előtt, melynek a Szent Péter és Pál-templommal közös udvarán a klarisszák nyírták a bokrokat különleges formájúra, és ahol egy pillanatra csendre lelhet a külső zajtól megfáradt utazó. Mert Krakkó igazi világváros, a Grodzkán nyüzsgő, hömpölyög a nép, lép-nyomon utcazenészek nyomják

A réges-régi Szent András-templom

a talpalávalót, csak a kétlovas hintókra kell ügyelni, mikor elszáguhdanak mellettünk. No meg a belépőjegyekre. Ha tudtuk volna, hogy ekkora az érdeklődés a Wawel múzeumi iránt, interneten megvettük volna a jegyeket előre. Így azonban csak állok a sorban a májusi melegben, és mikor jó óra múlva sorra kerülök, a pénztárosnő mogorván közli, hogy „no more ticket”. Vagyis, hogy nincs több jegy. Holnapra, kérdem. Nincs. Holnaputánra? No more! És már nagyon ideges. Még szerencse, hogy a székesegyházba bejutunk, a hatalmas Szent Mária-templomba a főtéren szintén. A főtérben ott van a világ egyik legnagyobb szárnyas oltára, melynek alakjait a németföldi mester, Veit Stoss faragta. A mű meghihlette a vele dolgozó Pál mestert, aki megalkotta a világ másik legnagyobb szárnyas oltárát Lőcsén. (A lőcsei magasabb, de szélessége nem nagyobb.) A Mária-templom gyönyörű, a tetejéről a középkorban trombitán játszott „hejnal” a magyar hajnal szóból származik, a tatárbetörés alkalmával is ezzel a dallammal ébresztette az ór a népet, amíg torkán nem találta egy mongol nyílvessző.

A várbeli katedrális azonban sokkal több magyar emlékekkel szolgál, hiszen többek között itt vannak a másik szentté avatott magyar királylány, Hedvig hamvai, hófehér márvány síremlékébe rejtve. A lengyel múlt panteonja ez, hasonlóan a londoni Westminsterhez, ahol koronáztak és temettek is egyben, de nem csak a lengyeleké. Hiszen alig lépünk be, rögtön a várnai csatában hősi halált halt közös királyunk, I. (nekik III.) Ulászló vörös márvány síremlékébe botlunk, és itt nyugszik Báthori István is.

Hedvig, lengyelül Jadwiga Nagy Lajos király, szintén közös, lengyel-magyar uralkodó halála után került a trónra, még félig gyermekként. Lajos eredetileg idősebb lányának, Máriának és vőlegényének, Zsigmondnak szánta a lengyel koronát, ám Máriát apja halála után rendkívüli gyorsasággal magyar királlyá koronázták, a lengyel urak pedig ragaszkodtak ahhoz, hogy királynőjük Krakkóban székeljen. Így jutott el a tízéves Hedvig Lengyelországba, először még jegyesével, az osztrák Habsburg Vilmos herceggel. Különleges kapcsolat volt az övék, hiszen akkoriban a kis trónörökös-

Vendéglők az egykori zsidónegyedben, a Kazimierzben

Szent Hedvig márvány síremléke

A városháza megmaradt tornya és a posztócsarnok

ket már három-négy éves korukban eljegyezték egymással, így igazi szerelem a legritkább esetben szövődhetett közöttük. Nem így Hedvig és Vilmos esetében! Az ifjak, ha hinni lehet a krónikásoknak, teljesen oдавáltak egymásért. Ám ekkor került a képbe Jagelló litván nagyfejedelem, aki mikor megpillantotta Hedviget, első látásra beleszeretett, és az ő kezéért még a kereszténységet is hajlandó volt felvenni. (Persze a litván–lengyel unióra a német lovagrend elleni fellépéshez is nagy szükség volt.) Hedvignek pedig imádkozás közben megjelent a Megváltó, ő maga vette rá a nálánál huszonkét évvel idősebb uralkodóval történő házasságra. A szépséges Hedvig már életében annyira kedves és jó szándékú királynő volt, annyi mindent tett a szegényekért, hogy a krakkóiak már halálakor biztosak voltak benne, hogy szentté avatják,

Angyal tartja a lengyel címet a Nagyboldogasszony-templomban

így nem a kriptába, hanem közvetlenül az oltár alá temették.

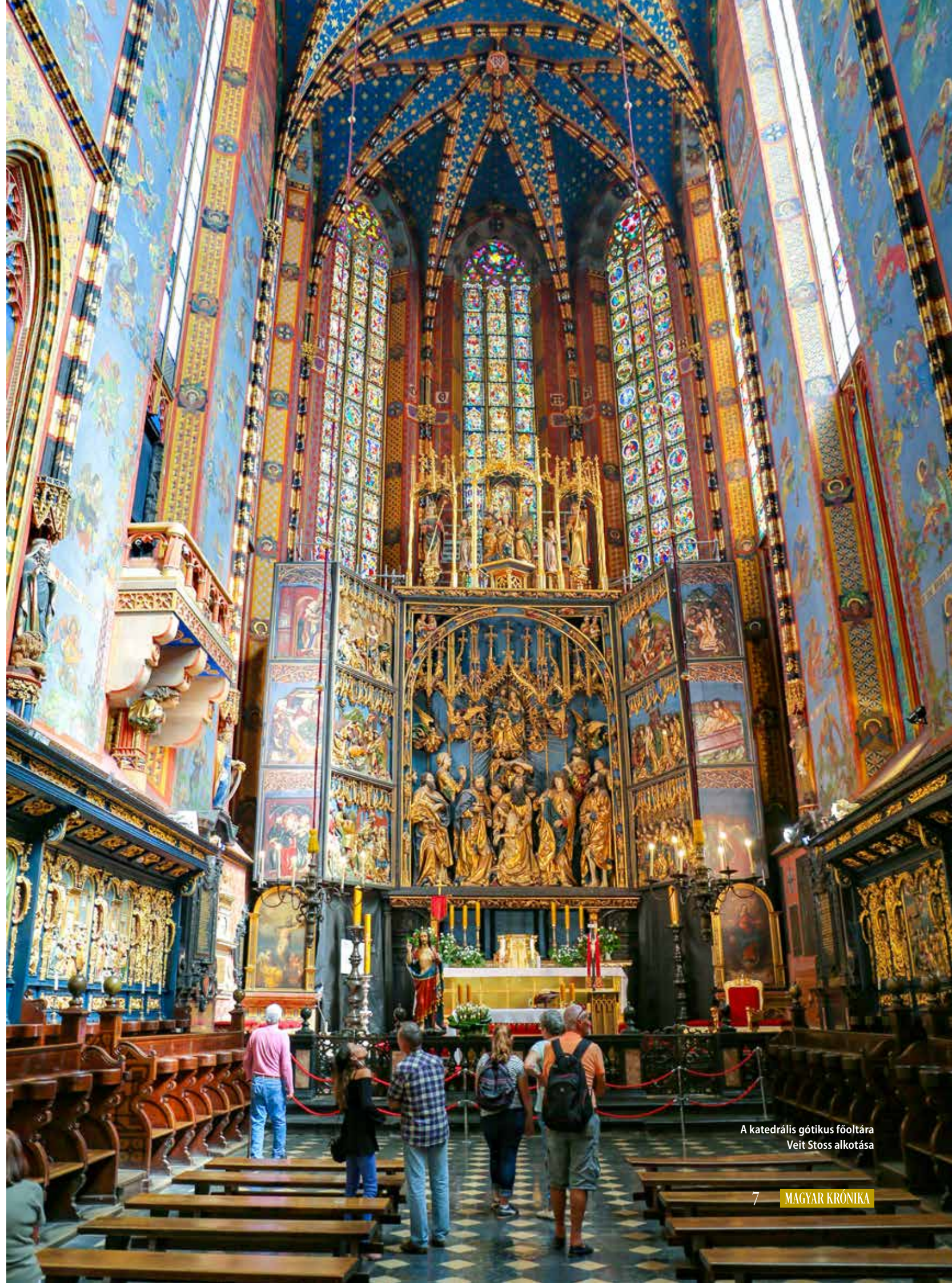
Az ő nevéhez, és persze a férjéhez is fűződik a Jagelló egyetem újrászervezése, amit még Nagy Lajos király anyai nagybátyja, Nagy Kázmér alapított. Az egyetemre rengeteg magyar diák járt már akkor is, ennek kiállítótermeibe viszonylag könnyebb a bejutás. Igaz, csak csoporttal. Nekünk magyar nyelvű idegenvezetés hiányában német kalauzolás jutott, ám itt, az ősi lengyel falak között még ma is furcsán hangzik a német beszéd. Hiszen Krakkó nevezetességei nem csupán a szenteket és minden életet újrarázó szerelmet tükrözik vissza, hanem a hat éven át tartó megszállás borzalmait is. Mindjárt az egyetem udvarán olvashatunk az egyetemi tanárok németek által való elhurcolásáról, és ha átkelünk a Visztula túlsó felére, az elnépteledett zsinagógák mögött az Os-

car-díjas Spielberg-film főszereplőjének, Schindlernek a gyárából nemrégiben kialakított múzeum ad tanúbizonyságot a „vézorkorszakról.” De nem csak ez. Már a Grodzka utca elején a katyni áldozatok emléktáblájára bukkanunk, Andrzej Wajda egy jóval későbbi filmjének „szereplőire”, az orosz megszállás áldozataira. A film megemlékezik a 183 egyetemi tanár letartóztatásáról is. Wajda díjai szintén ki vannak állítva a Jagelló múzeumban, ahogy azok a csillagászati mérőműszerek, melyeket Kopernikusz használt, ám Mátyás király megrendelésére készültek Budán.

Már az egyetem udvarán megpillantjuk a kőbe vésett Anjou-címet, és közvetlenül a belépés után azonnal nagy méretű festmény tűnik a szemünk elé. A velencei festő, Tomasso Dolabella művén a megfeszített Jézus előtt életnagyságban térdel Ulászló és Hedvig, alattuk

Rengeteg a turista a katedrális előtt, a Wavel udvarában

A katedrális gótikus főoltára
Veit Stoss alkotása

Az egyetemi múzeum legszebbik terme

a Jagelló- és az Anjou-címer. Kár, hogy az ifjú idegenvezető csak ezt hangsúlyozza, és nem említi a királynő magyar származását. Pedig köztudomású a két nép régi és jó viszonya, a főtéren például 1995 óta még Balassi-emléktábla is van, annak a „kosos” háznak a sarkán, ahol Wesselényi Ferenc, Báthori István titkára lakott. Balassi a házat viszont inkább Wesselényi szép felesége, Szárkándi Anna miatt kereste fel. Sokak szerint ő volt a Célia-versek ihletője.

Hazafelé úton még megállunk a wieliczki sóbányánál. A hétszáz éves bányába különböző nyelvű idegenvezetőkkel mehetünk le, és a terület, a mélység olyan nagy, hogy a többórás vezetés után sokan aggodnának, feljutunk-e innen valaha is. A látvány nagyszerű, sóból faragott szobrok sokasága fogad, köztük a már említett Szent Kingáé. A szoborcsoport azt a pillanatot ábrázol-

ja, amikor egy bányász megtalálja a gyűrűt, amit a jelenleg talán legmesszibb található még magyarok lakta ukrainai település, Aknaszlatina bányájában dobott a királylány a mélybe. A gyűrű viszont itt, Wieliczkan bukkan elő, így talán Magyarország szívéből is idekerült vele valami megfoghatatlan szubsztancia. Biztosan nem véletlen az sem, hogy Kingát és Hedviget egyaránt a lengyel pápa, a Magyarországon kétszer is járt, s népszerűen csak Wojtylának nevezett II. János Pál avatta szentté. Csak ő érezhette át mélyen azt az ezeréves kapcsolatot, ami még Vazul Lengyelországba menekült fiaival kezdődött, a Krakkóban lengyel anyától született Szent Lászlóval, majd II. Endre királyunk fia, Kálmán herceg boldoggá avatott feleségével, Salomével folytatódott, és tart a mai napig. A szív együtt dobog, reméljük, az idők végezetéig. ■

Szent Hedvig és férje életnagyságú képe a velencei Dolabella festményén

II. János Pál szobra a katedrális előtt

Tüzet okádó sárkány a Wavel udvarában